

Реалізація передбачених нововведень потребує чимало часу, зусиль і ресурсів. Мають бути поведені тренінги для працівників Національної поліції, суддів, які на практиці мають впроваджувати прийняті нормативні положення.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що про ефективність розглянутого законодавства можна говорити лише через деякий час після остаточного його вступу в законну силу. Разом з тим, прийняття спеціальних законодавчих актів щодо запобігання та протидії домашньому насильству є важливим кроком у напрямку подолання цього явища, а також приведення вітчизняного законодавства у відповідність до європейських стандартів.

Список бібліографічних посилань

1. Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України з метою реалізації положень Конвенції Ради Європи про запобігання насильству стосовно жінок і домашньому насильству та боротьбу з цими явищами : закон України від 06.12.2017 № 2227-VIII // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2227-19> (дата звернення: 19.10.2018).

2. Про запобігання та протидію домашньому насильству : закон України від 07.12.2017 № 2229-VIII. // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-19> (дата звернення: 19.10.2018).

Одержано 23.10.2018

УДК 343.73

Яна Олексіївна КАЛИНОВСЬКА,

кандидат юридичних наук,

докторант Харківського національного університету внутрішніх справ

ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНЦІЙНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА В ПРОЦЕСІ ОПЕРАТИВНО-РОЗШУКОВОЇ ПРОТИДІЇ ОРГАНІЗОВАНИЙ ЗЛОЧИННОСТІ ЗАГАЛЬНОКРИМІНАЛЬНОЇ СПРЯМОВАНOSTІ

Історія використання негласного співробітництва в процесі протидії злочинності можна дійти висновку, що вказана діяльність бере свій початок ще декілька сторіч тому та сьогодні доволі розповсюджена в усіх країнах світу. Наприклад, в американській системі правосуддя інформатори грають важливу роль, оскільки в багатьох випадках вони використовуються прокурорами як свідки злочину (вже завершеного чи такого, що готується), що здатне надати прокурору достатню кількість доказової інформації відносно особи, що підозрюється у вчиненні злочину для відкриття кримінального провадження відносно неї, або стати підставою для звернення до суду ордеру на проведення негласних дій, обшуку або арешту. До того, ж для американського суспільства доволі розповсюдженим явищем є те, що інформатори часто винагороджуються за їх допомогу, зокрема нагородою може бути як угода з прокурором про звільнення від відповідальності за скоєне злочин або у вигляді грошових коштів. Розповсюдженим в США є випадки, коли інформатори надаючи допомогу правоохоронним органам заробляють на життя, оскільки як правило, винагорода є пропорційною до кількості конфіскованого при сприянні інформатора майна [1].

Стосовно ж нашої держави слід відмітити, що сьогодні в законодавстві нашої держави відсутнє єдине нормативно закріплене визначення поняття, що характеризує використання правоохоронцями негласної добровільної допомоги особи в процесі протидії злочинності. Так, аналізуючи фахову юридичну літературу можна дійти висновку, що сьогодні науковцями використовуються такі поняття як «негласне співробітництво», «конфіденційна робота», «агентурна робота» тощо. Водночас, окремі вчені використовують вказані поняття як тотожні, інша ж група – чітко розмежовую їх в залежності від форми оперативно-розшукової діяльності під час якої таке співробітництво є можливим.

Зокрема, як приклад наведемо наступне. Під час дослідження історико-правового аналізу конфіденційного співробітництва в органах і установах виконання покарань С. І. Халимон ототожнює поняття конфіденційного співробітництва та негласного співробітництва, використовуючи їх синоніми [2]. В той же час, інша вітчизняний автор Б. Д. Сергєєва вивчає конфіденційне співробітництво виключно як різновид проведення

негласних слідчих (розшукових) дій, тобто з точки зору оперативно-розшукової науки така діяльність є виключно можливою в процесі оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження [3]. На нашу думку, думка Б. Д. Сергєєвої є більш юридично вірною. Обґрунтуємо це аналізом чинного законодавства.

Зокрема в п 12 ч. 1 ст. 8 Закону України «Про оперативно-розшукову діяльність» визначається, що оперативні працівники мають право мати гласних і негласних, штатних та позаштатних працівників з метою виконання завдань оперативно-розшукової діяльності та використовувати конфіденційне співробітництво згідно з положеннями статті 275 Кримінального процесуального кодексу України [4]. Водночас, вказаним нормативним актом закріплено також те, що за бажанням осіб їх співробітництво з оперативним підрозділом може бути оформлено письмовою угодою з гарантуванням конфіденційності співробітництва. Разом з цим, вказаним Законом визначено: вік та цивільно-правовий статус таких осіб (зокрема в положеннях про те, угоду про сприяння оперативним підрозділам в оперативно-розшуковій діяльності може бути укладено з дієздатною особою); відповідальність за розголошення відомостей, що стали відомими в результаті ОРД (визначено, що особи, які залучаються до виконання завдань оперативно-розшукової діяльності, зобов'язані зберігати таємницю, що стала їм відома. Розголошення цієї таємниці тягне за собою відповідальність за чинним законодавством, крім випадків розголошення інформації про незаконні дії, що порушують права людини); перелік осіб, що не можуть бути залучені до такої діяльності (забороняється залучати до виконання оперативно-розшукових завдань осіб, професійна діяльність яких пов'язана зі збереженням професійної таємниці, а саме: адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво буде пов'язано з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру) [4].

З наведеного можна дійти висновку, що використання негласного співробітництва в рамках оперативно-розшукової діяльності доцільніше називати «агентурна робота», як похідна від слова «агент», що на протязі тривалого часу використовувалось у Радянському Союзі для позначення осіб, що негласно співпрацювали з органами правопорядку. Водночас відмітимо, що у розумінні деяких (перш всього в США) іноземних спецслужб, агентами є оперативні співробітники, в тому числі штатний склад, а співробітники ФБР та ряду інших відомств США називаються «спеціальними агентами» [5].

Разом з цим, в ст. 275 КПК України визначено, що під час проведення негласних слідчих (розшукових) дій слідчий має право використовувати інформацію, отриману внаслідок конфіденційного співробітництва з іншими особами, або залучати цих осіб до проведення негласних слідчих (розшукових) дій у випадках, передбачених цим Кодексом [6]. Водночас, вказаним нормативним актом також не визначено чітко перелік осіб, що можуть залучатись до конфіденційного співробітництва, а лише забороняє залучати до конфіденційного співробітництва адвокатів, нотаріусів, медичних працівників, священнослужителів, журналістів, якщо таке співробітництво пов'язане з розкриттям конфіденційної інформації професійного характеру (ч. 2 ст. 275 КПК України) [6].

Разом з цим, в Законі України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» використовується поняття негласні співробітники. Зокрема визначається, що при здійсненні боротьби з організованою злочинністю спеціальні підрозділи по боротьбі з організованою злочинністю Служби безпеки України мають право, якщо інших заходів для розкриття організованої злочинності та притягнення винних до відповідальності недостатньо, використовувати штатних і нештатних негласних співробітників, які вводяться під легендою прикриття в організовані злочинні угруповання. Однак, в цьому Законі не передбачено жодних положень щодо такої діяльності працівниками кримінальної поліції, які здійснюють протидію організованій злочинності загально кримінальної спрямованості [7].

Аналізуючи вказані нормативні акти, можна дійти висновку, що сьогодні законодавець зробив спробу розмежувати негласну співпрацю з правоохоронними органами в залежності від виду діяльності – оперативно-розшукова або кримінальна процесуальна. В той ж час, КПК України визначає конфіденційну співпрацю виключно як дозволена діяльність слідчого в рамках інституту негласних слідчих (розшукових) дій, а для оперативних працівників – лише при виконанні відповідного доручення, однак жодним із законодавчих актів не

заборонено використання гласних та негласних, штатних та позаштатних працівників з в процесі оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження. Вказане свідчить, що з точки зору оперативно-розшукової діяльності повноваження передбачені в Законі України «Про оперативно-розшукову діяльність» більш ширші.

Разом з цим, на нашу думку доцільним є введення такого поняття як «негласне співробітництво», що було б узагальнюючим для визначення усіх видів співпраці правоохоронних органів з окремими особами на засадах конфіденційного/негласності, добровільності з метою протидії злочинності. Водночас, чітко розмежовувало б негласну співпрацю оперативних підрозділів під час здійснення оперативно-розшукової діяльності та досудового розслідування кримінального провадження (з точки зору оперативно-розшукової діяльності використання загальнокримінальної спрямованості такого виду негласного співробітництва як гласних та негласних, штатних та позаштатних працівників співробітниками підрозділів кримінальної поліції в процесі протидії організованих злочинності загальнокримінальної спрямованості можливо під час здійснення всіх форм оперативно-розшукової діяльності, а конфіденційно співробітництва – включно в межах оперативно-розшукового забезпечення кримінального провадження).

Список бібліографічних посилань

1. Осведомитель // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: <https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9E%D1%81%D0%B2%D0%B5%D0%B4%D0%BE%D0%BC%D0%B8%D1%82%D0%B5%D0%BB%D1%8C> (дата звернення: 27.10.2018)
2. Халимон С. І. Історико-правовий аналіз конфіденційного співробітництва в органах і установах виконання покарань. *Часопис Академії адвокатури України*. 2012. № 16. С. 1–6.
3. Сергєєва Д. Б. Негласне співробітництво в кримінальному процесі. *Вісник кримінального судочинства*. 2016. № 4. URL: http://vkslaw.knu.ua/images/verstka/4_2016_Sergeeva.pdf (дата звернення: 27.10.2018).
4. Про оперативно-розшукову діяльність : закон України від 18.02.1992 № 2135-XI // База даних (БД) «Законодавство України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12> (дата звернення: 27.10.2018).
5. Агент (спецслужбы) // Вікіпедія : віл. енцикл. URL: [https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%82_\(%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D1%8B\)](https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%90%D0%B3%D0%B5%D0%BD%D1%82_(%D1%81%D0%BF%D0%B5%D1%86%D1%81%D0%BB%D1%83%D0%B6%D0%B1%D1%8B)) (дата звернення: 27.10.2018)
6. Кримінальний процесуальний кодекс України : закон України від 13.04.2012 № 4651-VI // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17> (дата звернення: 27.10.2018).
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : закон України від 30.06.1993 № 3341-XII // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12> (дата звернення: 27.10.2018).

Одержано 16.10.2018

УДК 343.71

Іван Іванович КАПАЦІН,

викладач кафедри управління оперативно-розшуковою діяльністю
Національної академії Державної прикордонної служби України
ім. Богдана Хмельницького

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯК НАПРЯМОК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ КОНФІДЕНТІВ В ОПЕРАТИВНИХ ПІДРОЗДІЛАХ ДЕРЖАВНОЇ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ УКРАЇНИ

Сучасна швидкоплинна оперативна та криміногенна обстановка на державному кордоні України вимагає від оперативно-розшукових підрозділів Державної прикордонної служби (далі – ДПС) України значного посилення діяльності по своєчасному отриманню та перевірці інформації за допомогою оперативно-розшукових заходів і засобів.